

Bedre kvalitet og samarbejde

– Opfølgning på
evaluering af
kommunalreformen

Bedre kvalitet og samarbejde

– Opfølgning på
evaluering af
kommunalreformen

1. Bedre kvalitet og samarbejde

Med kommunalreformen i 2007 blev kommunerne større, og der blev etableret fem nye regioner. Evalueringen af kommunalreformen viser, at de nu større kommunale og regionale enheder har en god faglig og økonomisk bæredygtighed.

Regeringen vil fortsat lægge til grund, at den offentlige sektor i Danmark i enestående grad er decentralt organiseret. Den borgnære offentlige service til borgere og virksomheder skal som udgangspunkt varetages af kommuner og regioner. Kommunerne skal fortsat være hovedindgangen til den offentlige service, mens regionerne har en central rolle i at sikre et moderne sygehusvæsen og i forhold til regional udvikling.

Men evalueringen og den gennemførte offentlige høring viser, at der er udvalgte områder, hvor den nuværende opgaveløsning ikke hænger godt nok sammen. Og hvor der derfor er behov for at justere i forhold til det, der blev besluttet med kommunalreformens gennemførelse.

Det er regeringens mål, at borgerne og virksomhederne møder en smidig og effektiv offentlig sektor. Den offentlige sektor skal opleves som sammenhængende med

gnidningsfrie overgange, når man bevæger sig mellem myndigheder. Det forudsætter et tæt og velfungerende samarbejde mellem kommuner, regioner og stat.

Derfor fremlægger regeringen et udspil om opfølgning på evalueringen af kommunalreformen med følgende fokusområder:

- Kvalitet og samarbejde i sundhedsvæsenet
- En kvalificeret indsats for grupper med særlige behov
- Faglighed og effektivitet på miljøområdet
- En resultatorienteret erhvervsudviklingsindsats
- Mere frihed i regionernes styre

Forslagene holdes inden for de eksisterende økonomiske rammer. Regeringen vil dog søge satspuljepartiernes tilslutning til at afsætte 10 mio. kr. årligt fra satspuljen til en ny national koordinationsstruktur på social- og specialundervisningsområdet.

Regeringen vil drøfte udspillet med Folketingets partier og efterfølgende med KL og Danske Regioner.

Centrale initiativer i regeringens udspil om opfølgning på evalueringen af kommunalreformen**Kvalitet og samarbejde i sundhedsvæsenet**

Styrkelse af sundhedsaftalerne
Øget faglighed i genoptrænings- og rehabiliteringsindsatsen
Fokus på indsatsen for mennesker med hjerneskade
Videreudvikling af finansieringssystemerne

En kvalificeret indsats for grupper med særlige behov

Sikring af den mest specialiserede sociale indsats
Fokus på indsatsen for mennesker med svære spiseforstyrrelser
Længere planlægningshorisont for de regionale tilbud
Sikring og udvikling af den mest specialiserede undervisningsindsats
Revision af takstregler skal understøtte effektiv drift

Faglighed og effektivitet på miljøområdet

Godkendelser til råstofindvinding flyttes fra kommunerne til regionerne
Godkendelser af affaldsdeponeringsanlæg flyttes fra kommunerne til staten
Vurdering af grundvandskortlægning efter 2015

En resultatorienteret erhvervsudviklingsindsats

Ny regional vækst- og udviklingsstrategi
Effektiv anvendelse af erhvervsudviklingsmidler
Resultatorienterede regionale vækstpartnerskaber
Inddragelse af regionerne på ungdomsuddannelsesområdet

Mere frihed i regionernes styre

Mulighed for frit at nedsætte stående udvalg
Friere rammer for opgavevaretagelse med private og for andre offentlige myndigheder

2. Kvalitet og samarbejde i sundhedsvæsenet

Kommunalreformen betød en ny organisering af sundhedsvæsenet. Kommunerne fik ansvaret for en række tilbud tæt på borgeren på forebyggelses- og genoptræningsområdet. Det gav kommunerne mulighed for at varetage disse opgaver i tæt sammenhæng med bl.a. den sociale og beskæftigelsesrettede indsats for borgeren. Regionerne fik ansvaret for sygehusbehandling og praksissektoren.

Evalueringen af kommunalreformen viser, at den nuværende opgavefordeling i sundhedsvæsenet grundlæggende fungerer godt – men at der på en række områder er behov for at styrke indsatsen og samarbejdet på tværs af sektorer.

Regeringen har derfor fremlagt et samlet sundhedspolitisk udspil med en ny kurs for sundhedsvæsenet "Mere borger, mindre patient – Et stærkt fælles sundhedsvæsen". Udspillet følger bl.a. op på anbefalingerne fra evalueringen af kommunalreformen om at styrke samarbejdet på tværs af de kommunale sundhedstilbud, sygehuse og prak-

tiserende læger. Den enkelte borger skal møde et sundhedsvæsen, der hænger sammen og tager udgangspunkt i borgers behov og ressourcer.

Regeringens mål er, at den enkelte dansker skal forblive mest mulig borger og blive mindst mulig patient.

Et vigtigt element i det sundhedspolitiske udspil er en styrkelse af sundhedsaftalerne mellem kommuner og regioner.

På genoptræningsområdet peger evalueringen også på et behov for at sikre øget faglighed i den kommunale indsats, herunder bl.a. ved genoptræning og rehabilitering af mennesker med komplekse og omfattende hjerneskader. Regeringen vil derfor gennemføre en række nye initiativer på området.

Regeringen vil desuden arbejde videre med honoreringssystemerne på sundhedsområdet, så de i højere grad understøtter korte og effektive behandlingsforløb.

Styrkelse af sundhedsaftalerne

Med kommunalreformen blev der indført krav om, at regioner og kommuner skal indgå sundhedsaftaler om samarbejde og koordination af opgaver på sundhedsområdet.

Evalueringen peger på, at der er et behov for at styrke sundhedsaftalerne, så de i endnu højere grad understøtter sammenhængende patientforløb og sætter retningslinjer for samarbejdet mellem kommuner og regioner.

Regeringen vil

- Styrke sundhedsaftalerne. 5 sundhedsaftaler i stedet for 98 – én i hver region – med afsæt i konkrete målsætninger, som aftales mellem regioner og kommuner.
- Fastsatte nye obligatoriske indsatsområder for sundhedsaftalerne med fokus rettet mod personer med kronisk sygdom, patientrettet forebyggelse og sundheds-it.

Det indgår derfor i regeringens sundhedspolitiske udspil, at regeringen vil nytænke sundhedsaftalerne, så der fremadrettet bliver tale om 5 sundhedsaftaler – én for hver region – frem for 98. I særlige tilfælde kan den enkelte kommune aftale yderligere elementer med regionen. Fx i form af lokale spydspidsprojekter.

Regeringen vil fastsætte nye obligatoriske indsatsområder for sundhedsaftalerne med fokus på udfordringen med flere kronikere, patientrettet forebyggelse og sundheds-it. Der skal endvidere udvikles nationale indikatorer for sundhedsaftalernes obligatoriske indsatsområder.

Med fem sundhedsaftaler med konkrete målsætninger og nye obligatoriske indsatsområder bliver rammerne for samarbejdet om patienterne på tværs af kommuner, sygehuse og praktiserende læger væsentligt styrket.

Øget faglighed i genoptrænings- og rehabiliteringsindsatsen

Evalueringen af kommunalreformen viser, at sygehusenes genoptræningsplaner ikke giver en tilstrækkelig præcis beskrivelse af borgernes behov til brug for den kommunale rehabiliteringsindsats. Samtidig er der også stor variation i, hvor hurtigt genoptræningen påbegyndes i kommunerne. Regeringen vil derfor gennemføre en række initiativer, som skal løfte indsatsen på området bl.a. ved at skærpe sygehusenes kompetencer.

Regeringen vil

- Udvikle et stratificeringsredskab, som skal danne grundlag for en målretning af genoptrænings- og rehabiliteringstilbuddene i forhold til borgerens behov.
- Styrke sygehusenes kompetence til at beskrive genoptrænings- og rehabiliteringsbehovet for gruppen af borgere med meget omfattende og komplekse rehabiliteringsbehov samt mulighed for at fastsætte en tidsfrist for, hvornår indsatsen skal påbegyndes.
- Udarbejde visitationsretningslinjer og sundhedsfaglige kvalitetskriterier for rehabiliteringsindsatsen for borgere med meget komplekse rehabiliteringsbehov.
- Følge udviklingen på genoptræningsområdet bl.a. med fokus på ventetider.

Målrettede genoptræningsplaner og en styrket rolle for sygehusene

En effektiv rehabiliteringsindsats kræver, at kommunerne kender borgerens behov, så de ved, hvor de skal sætte ind. Genoptræningsplanerne fra sygehusene sikrer i dag

ikke i tilstrækkelig grad den fornødne kommunikation mellem sygehusene og kommunerne. De beskriver således typisk kun de fysiske genoptræningsbehov, selv om borgeren også kan have behov for træning af mentale og kognitive problematikker.

Samtidig peger evalueringen også på, at der er grupper med simple genoptræningsbehov, hvor genoptræningsplanerne i dag er unødigt detaljerede.

Regeringen vil derfor sikre, at der udvikles et redskab til at inddеле patienter i forskellige grupper på baggrund af, om de har mere eller mindre komplekse genoptrænings- og rehabiliteringsbehov, samt hvor omfattende behovene er (stratificering).

Stratificeringsredskabet udvikles af Sundhedsstyrelsen i samarbejde med KL og Danske Regioner.

Stratificeringsredskabet skal skabe grundlag for en målretning af genoptræningsplanerne i forhold til borgerens behov:

- Planerne forenkles for borgere med enkle genoptræningsbehov.
- Planerne udvides for borgere med mere komplekse rehabiliteringsbehov, således sygehuset skal beskrive det samlede rehabiliteringsbehov (inkl. kognitive og mentale problematikker), herunder fx ved brug af neurofaglig ekspertise.
- For borgere med særligt komplekse og omfattende rehabiliteringsbehov – efter nærmere afgrænsning – får sygehuset mulighed for at beskrive metode, omfang og karakter af den indsats, som kommunerne skal yde.

- Sygehuset får mulighed for at fastsætte en tidsfrist for, hvornår genoptrænings- eller rehabiliteringsindsatsen i kommunen skal påbegyndes, når der foreligger et sundhedsfagligt begrundet behov for hurtig iværksættelse af indsatsen.

Den styrkede rolle for sygehusene vil særligt være relevant på hjerneskadeområdet, hvor mange borgere har omfattende og komplekse rehabiliteringsbehov, og hvor behovet for

hurtig iværksættelse af genoptræningsindsatsen ofte er afgørende, jf. boks 2.1.

Regeringen vil endvidere igangsætte et udredningsarbejde i Sundhedsstyrelsen, som skal afklare, hvor snitfladen mellem ambulant genoptræning i sygehusregi og genoptræning i kommunerne bør lægges med fokus på mennesker med komplekse og omfattende rehabiliteringsbehov.

Boks 2.1

Fokus på mennesker med erhvervet hjerneskade

Mennesker med erhvervet hjerneskade er en patientgruppe, der kan have et meget komplekst og omfattende rehabiliteringsbehov, og hvor sygehusene derfor nu får mulighed for at beskrive metode, omfang og karakter af den rehabiliteringsindsats, som kommunen skal yde.

Det komplekse indebærer, at der ikke alene er tale om fysisk genoptræning, som kan varetages af fysio- og ergoterapeuter. Mennesker med erhvervet hjerneskade har således ofte også behov for rehabiliterende indsatser efter bl.a. social- og specialundervisningslovgivningen, som sigter mod at afhjælpe problemer med fx tale og hukommelse. Disse indsatser varetages fx af specialiserede lærere, pædagoger og psykologer.

Sygehusene vil fremover skulle udarbejde mere omfattende genoptræningsplaner for denne patientgruppe, som også omfatter mentale og kognitive problematikker og dermed forudsætter en neuropsykologisk udredning på sygehuset. De mere omfattende genoptræningsplaner kan støtte kommunerne i deres udredning og visitation til rehabiliterende indsatser. Dette – sammen med sygehusets nye mulighed for at fastsætte en tidsfrist for genoptræningens opstart – vil særligt være relevant for mennesker med hjerneskader, da en hurtig igangsættelse af den rigtige indsats ofte kan være afgørende for, om borgeren kan genvinde sit funktionsniveau.

Visitationsretningslinjer

Regeringen vil sikre, at der udarbejdes visitationsretningslinjer, som kommunerne kan støtte sig til, når de skal anvise borgere med særligt komplekse og omfattende rehabiliteringsbehov. Det skal understøtte, at borgerne henvises til et tilbud, der har de rette faglige kompetencer.

Retningslinjerne udarbejdes af Sundhedsstyrelsen og Socialstyrelsen i samarbejde med KL og Danske Regioner.

Faglig planlægning af den specialiserede indsats i kommunerne

Regeringen vil igangsætte et arbejde med at fastlægge fælles sundhedsfaglige kvalitetskriterier for den specialiserede genoptrænings- og rehabiliteringsindsats for mennesker med meget omfattende og komplekse rehabiliteringsbehov, herunder hjerneskadeområdet.

Med udgangspunkt i kvalitetskriterierne gennemføres en faglig planlægning af tilbudsstrukturen på hjerneskadeområdet, der fastlægger et hensigtsmæssigt antal af

specialiserede hjerneskadetilbud i hver region. Hermed sikres øget faglig bæredygtighed og gennemsigtighed i tilbuddene, samt at alle kommuner har de fagligt nødvendige tilbud. Planlægningen gennemføres i regi af den nye nationale koordinationsstruktur på socialområdet, jf. kapitel 3.

Løbende overvågning

Regeringen vil nøje følge udviklingen på genoptræningsområdet, bl.a. ventetider og indsatsen i forhold til de forskellige grupper.

Videreudvikling af finansieringssystemerne

Ressourcerne i sundhedsvæsenet skal anvendes på den bedst mulige måde, så der opnås mest mulig sundhed for pengene.

Med kommunalreformen blev der fastsat en kommunal medfinansiering af det regionale sundhedsvæsen. Ordningen er blevet revideret pr. 1. januar 2012 og vil blive evalueret, når reglerne har virket en periode.

Regeringen vil

- Evaluere den kommunale medfinansiering af det regionale sundhedsvæsen, når de nyligt reviderede regler har virket en periode.
- Undersøge mulighederne for i højere grad at fokusere på patienternes samlede behandlingsforløb frem for at honorere den enkelte kontakt.

Evalueringen af kommunalreformen peger også på, at honoreringssystemerne i sund-

hedsvæsenet i dag ikke tilskynder tilstrækkeligt til fokus på kvalitet og sammenhængende forløb.

Samme konklusion indgår i afrapporteringen fra Udvalget for bedre incitament i sundhedsvæsenet, hvor der også præsenteres konkrete tiltag, der understøtter en mere sammenhængende og effektiv patientbehandling.

Regeringens mål er, at finansieringssystemet skal understøtte en sammenhængende og effektiv patientbehandling.

Det indgår derfor også i regeringens sundhedspolitiske udspil, at fokus i honoreringen skal flyttes fra at honorere den enkelte kontakt til i højere grad at fokusere på patienternes samlede behandlingsforløb. Dette vil indgå i den fremadrettede udvikling af DRG-systemet.

3. En kvalificeret indsats for grupper med særlige behov

Kommunalreformen skabte en ny organisering på det specialiserede sociale område. Hvor opgaverne før var delt mellem amter og kommuner, blev ansvaret for borgerens sociale indsats samlet i kommunerne.

Samme organisering går igen på specialundervisningsområdet, hvor kommunerne overtog de amtslige specialskoler og fik mulighed for at overtage kommunikationscentre. Dog blev ansvaret for at drive og udvikle indsatsen på de enkelte meget specialiserede undervisningstilbud overført til regionerne.

Målet med samlingen af ansvaret i kommunen var at sætte borgeren i centrum, så hjælpen til borgeren blev forankret ét sted.

Evalueringen viser, at der siden kommunalreformen er sket en gradvis bevægelse hen i mod øget inklusion af borgere i den enkelte kommunes tilbud i nærmiljøet. Det har været tilsigtet ud fra et ønske om, at borgere med handicap og særlige behov så vidt muligt ikke skal isoleres fra familier og netværk.

Men der har også været kritik af, at kommunerne ikke gør nok brug af specialiseret

viden, og at der derfor kan være sket en u hensigtsmæssig afspecialisering. Evalueringen af kommunalreformen udtrykker også bekymring for, om særlige faglige miljøer går tabt.

Samtidig peger evalueringen på, at der mangler et nationalt overblik over specialiseret viden på området samt over udbudet af højt specialiserede tilbud.

Regeringens mål er at sikre, at de fornødne specialiserede tilbud og kompetencer er til rådighed, og at vidensgrundlaget udvikles til gavn for kvaliteten.

Regeringen vil derfor give staten en øget rolle i forhold til at understøtte og koordinere den mest specialiserede indsats og vidensudvikling på både social- og specialundervisningsområdet. Samtidig får kommunerne mulighed for at overtage de mest specialiserede undervisningstilbud, så de kan drives i sammenhæng med kommunernes øvrige indsatser på social- og undervisningsområdet.

Kommunerne vil fremover kun kunne overtage regionale tilbud hvert fjerde år.

Sikring af den mest specialiserede sociale indsats

Regeringen vil give Socialstyrelsen en ny rolle med at sikre en faglig planlægning af den meget specialiserede indsats på det sociale område.

Målet er, at kommunerne har adgang til de fornødne specialiserede tilbud og kompetencer – og at tilbuddene udvikles dynamisk i takt med, at behovene ændrer sig. Et væsentligt element i en faglig planlægning på socialområdet er derfor en tæt og løbende inddragelse af kommunerne og regionerne i, hvordan indsatserne tilrettelægges.

Planlægningen indebærer en ny dialogbaseret koordinationsstruktur, som bliver en national overbygning på de rammeaftaler, der hvert år indgås mellem kommunerne i en region og regionen.

Der har i evalueringen bl.a. været peget på indsatsen for mennesker med svære spiseforstyrrelser og mennesker med komplekse hjerneskader som områder, hvor der er behov for øget planlægning af den specialiserede indsats. Disse områder vil være nogle af de første målgrupper, som vil være i fokus for planlægningen.

Regeringen vil

- Etablere en ny dialogbaseret national koordinationsstruktur for den højt specialiserede sociale indsats på socialområdet i regi af Socialstyrelsen.
- Give Socialstyrelsen kompetence til i helt særlige tilfælde at fastlægge en tilbudsstruktur på et område.
- Lette kommunernes etableringsomkostninger ved oprettelse af højt specialiserede tilbud gennem en ny lånepulje.
- Give kommunerne friere rammer for at understøtte driften af specialiserede tilbud gennem særlige finansierungsordninger og etableringstilskud.
- Udarbejde nationale retningslinjer for den specialiserede rehabiliteringsindsats for mennesker med svære spiseforstyrrelser.
- Sikre et styrket fagligt grundlag for den højt specialiserede indsats.

Centrale udmeldinger om indsatser og målgrupper

Socialstyrelsen får kompetence til at udpege målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning mellem kommunerne for at sikre udbudet af specialiserede indsatser og videreudvikle viden på området.

For hver region skal kommunerne afrapportere i fællesskab til Socialstyrelsen, hvordan de vil tilrettelægge og organisere indsatsen på de centralt udmeldte områder.

Socialstyrelsens behandling af afrapporteringsen skal ske i en dialog med kommunerne om deres løsningsforslag. Kommunerne vil

således fortsat have det fulde ansvar for at sikre de fornødne tilbud til deres borgere.

Supplerende beføjelser til Socialstyrelsen

Hvis dialogen med kommunerne ikke er tilstrækkelig, får Socialstyrelsen mulighed for at pålægge kommunerne at foretage en fornyet behandling af afrapporteringen for det konkrete fokusområde.

Desuden kan Socialstyrelsen undtagelsesvist pålægge en kommune eller region et driftsansvar og hermed fastlægge en tilbudsstruktur på et område:

- Hvis Socialstyrelsen identificerer et behov for en særlig indsats, der ikke bliver løftet, og der derfor er behov for at oprette et nyt tilbud.
- Hvor et konkret tilbud, som løfter en helt særlig indsats, der ikke kan løftes på anden vis, er lukningstruet.
- Hvor der er en række små tilbud til en målgruppe, som hver for sig ikke er fagligt bæredygtige. Her kan en kommune eller region pålægges, at samle tilbuddene med henblik på en konsolidering. Samtidig vil andre kommuner og regioner ikke kunne oprette nye tilbud i forhold til denne bestemte målgruppe.

Socialstyrelsen vil skulle genoverveje pålæg om driftsansvar efter en periode for at sikre fleksibilitet i tilbudsstrukturen.

Styrket fagligt grundlag for den højt specialiserede indsats

Den nationale koordinationsstruktur er inspireret af sundhedsvæsenets specialplanlægning med respekt for de væsentlige forskelle, der er mellem socialområdet og sundhedsområdet.

Socialstyrelsen får med den nationale koordinationsstruktur til opgave at skabe et nationalt overblik over den specialiserede indsats samt en systematisk vidensopbygning om indsatsen for de målgrupper, der har behov for en højt specialiseret indsats. Det skal i kombination med relevante faglige forløbsbeskrivelser give Socialstyrelsen et styrket grundlag for dialogen med kommunerne om den specialiserede indsats.

Regeringen vil desuden igangsætte udarbejdelsen af nationale retningslinjer for behandling, rehabilitering og organisering af den specialiserede indsats for svære spiseforstyrrelser, jf. boks 3.1.

Regeringen vil søge satspuljepartiernes tilslutning til at prioritere 10 mio. kr. årligt fra satspuljen til den nationale koordinationsstruktur og opgaven med vidensopbygning på området.

Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning (KORA) vil endvidere blive anmodet om i 2013-2015 at undersøge organiseringen af indsatsen for følgende konkrete målgrupper:

- Særligt skadede spæd- og småbørn
- Mennesker med sjældne diagnoser med komplekse behov
- Mennesker med sjældne og komplekse kommunikationsbehov
- Mennesker med svære spiseforstyrrelser
- Mennesker med kompleks erhvervet hjerneskade

Incitament til at drive og udvikle tilbud

I evalueringen peges der på, at de enkelte kommuner har begrænset incitament til at oprette og udvikle nye meget specialiserede tilbud. Det skyldes, at det kan være risikabelt for en kommune at påtage sig opgaven, når der ikke er sikkerhed for efterspørgslen. Regeringens mål er en dynamisk tilbudsstruktur, der tilpasser sig udviklingen i behovet for specialiserede indsatser.

Regeringen vil derfor etablere en lånepulje, som skal bidrage til at lette kommunernes etableringsomkostninger ved opbygning af nye højt specialiserede tilbud på socialområdet. Puljen afgrænses til tilbud, som koordineres i rammeaftalerne.

For at sikre drift og udvikling af tilbud og indsats til små målgrupper skal kom-

munerne have mulighed for at fravige takstreglerne og etablere særlige finansieringsordninger lokalt. Det kan fx være abonnementsordninger og forpligtende købsaftaler. Hermed mindskes den enkelte kommunes økonomiske risiko ved at påtage sig driften af tilbuddet.

Boks 3.1

Fokus på mennesker med svære spiseforstyrrelser

Mennesker med svære spiseforstyrrelser har ofte behov for langvarig lægefaglig behandling og samtidig eller efterfølgende en social rehabiliteringsindsats. En mindre del af patientgruppen vil i den forbindelse have behov for et opfølgende særligt specialiseret rehabiliteringstilbud i form af et intensivt døgntilbud, hvor medarbejderne har specifikke kompetencer og viden om rehabilitering af personer med svære spiseforstyrrelser.

Regeringen vil igangsætte udarbejdelsen af nationale retningslinjer for behandling, rehabilitering og organisation af den specialiserede indsats for svære spiseforstyrrelser. Sammen med den nye nationale koordinationsstruktur vil dette give mulighed for at planlægge kapaciteten af specialiserede sociale rehabiliteringstilbud til mennesker med svære spiseforstyrrelser, så det sikres, at der er det fornødne udbud af særligt specialiserede tilbud.

Længere planlægningshorisont for de regionale tilbud

Med kommunalreformen overgik en række amtslige sociale tilbud til regionerne. Der blev samtidig indført den ordning, at beliggenhedskommunen kunne vælge at overtage dem.

Kommunerne har vist stor interesse for at drive de tidligere amtslige tilbud. Regionerne driver således i dag kun ca. 5 pct. af de eksisterende sociale tilbud.

Da de regionale tilbud hvert år kan overtages af beliggenhedskommunen, kan regionerne ikke vide sig sikre på tidsperspektivet for varetagelsen af driftsopgaven. Det kan begrænse mulighederne for langsigtet planlægning af drift og udvikling.

Regeringen vil give de regionale tilbud en længere planlægningshorisont end tilfældet i dag. Regeringen vil derfor justere kommunernes muligheder for at overtage regionale tilbud, således det fremover kun kan ske hvert fjerde år. Det vil give de regionale tilbud større sikkerhed for fremtidig placering og dermed et bedre grundlag for planlægning og investeringer.

Regeringen vil

- Ændre beliggenhedskommunernes muligheder for at overtage regionernes sociale tilbud, således det kun kan ske hvert fjerde år (én gang i hver valgperiode).

Sikring og udvikling af den specialiserede indsats på specialundervisningsområdet

Med kommunalreformen blev en række specialiserede undervisningstilbud videreført med status som lands- og landsdelsdækkende tilbud. Tilbuddene er målrettet mennesker med kommunikationshandicap, fx blinde og døve, og mennesker med sammensatte og komplekse handicap.

Regionerne fik ansvaret for syv af disse tilbud, som ikke kan overtages af beliggenhedskommunerne. Københavns Kommune driver to af tilbuddene.

Undervisningstilbuddene har igennem mange år oplevet faldende elevtal. Det skal ses i sammenhæng med, at kommunerne inkluderer eleverne i egne tilbud i nærmiljøet, således eleverne kan blive boende hjemme. Samtidig får døve børn i dag indopereret avancerede høreapparater, som giver dem mulighed for at opfatte lyd (cochlear implant), og har derfor i overvejende grad ikke behov for tegnsprogsundervisning.

Tilbuddene vil i fremtiden have en væsentlig rolle med at understøtte kommunernes indsats i nærmiljøet med rådgivning, efteruddannelse og vidensudvikling. Evalueringen peger i den forbindelse på, at den specialiserede rådgivning og vidensudvikling på området i højere grad bør koordineres nationalt på tværs af tilbuddene i sammenhæng med VISO's specialrådgivningsfunktion, jf. boks 3.2.

Regeringens mål er at styrke udviklingen af viden og vidensmiljøer på området. Samtidig skal der fortsat være specialiserede undervisningstilbud til den lille gruppe af elever med komplicerede og sammensatte vanskeligheder. Det forudsætter øget nati-

onal koordination og bedre synergi med de kommunalt drevne specialundervisningstilbud.

Regeringen vil

- Etablere en national koordinationsstruktur for de meget specialiserede undervisningstilbud.
- Overføre ansvaret for rådgivningsydelser til VISO.
- VISO får ansvar for vidensudvikling på det specialiserede undervisningsområde.
- Overføre forsyningsansvaret for de lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud til kommunerne, således organiseringen tilnærmes strukturen på det specialiserede socialområde.
- Give regionerne en forsyningspligt, således regionerne fortsat kan drive tilbuddet, hvis kommunen ønsker det.

National koordinationsstruktur

De specialiserede undervisningstilbud indgår i den nationale koordinationsstruktur på socialområdet i regi af Socialstyrelsen og Ministeriet for Børn og Undervisning. Det skal sikre, at der også på dette område fortsat er det fornødne udbud af tilbud for målgrupper med behov for en specialiseret indsats. Koordinationsstrukturen kan også omfatte særligt specialiserede indsatser uden for de nuværende lands- og landsdelsdækkende tilbud, herunder fx på kommunikationscentre.

Et samlet ansvar for specialrådgivning og vidensudvikling

For at sikre en samlet koordination af specialrådgivning og vidensudvikling på området overtager VISO ansvaret for at tilvejebringe de specialrådgivningsydelser, der i dag hører under de lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud. Ydelserne skal tilvejebringes gennem et leverandørnetværk, således der fortsat er en tilknytning til praksis.

Det indebærer også en ny rolle for VISO med at koordinere vidensudvikling omkring den mest specialiserede indsats på området. Samtidig styrkes VISO's kobling til det faglige miljø på specialundervisningsområdet.

Sammen med den nationale koordinationsstruktur skal samlingen af specialrådgivningen i VISO understøtte fastholdelse, udvikling og udbredelse af den mest specialiserede viden på området.

Med henblik på at harmonisere strukturen med socialområdet overføres forsyningsansvaret for de lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud til kommunerne. Det skal give kommunerne bedre muligheder for at sikre faglig og driftsmæssig synergi med kommunens øvrige tilbud på specialundervisningsområdet.

Regionerne får en forsyningspligt, således regionerne fortsat kan drive tilbuddene, hvis kommunerne ønsker det.

Boks 3.2 **VISO**

Den nationale Videns- og Specialrådgivnings Organisation (VISO) blev i forbindelse med kommunalreformen oprettet som en støttefunktion for kommuner og borgere i vanskelige enkeltsager. VISO yder vejledende specialrådgivning til kommuner, institutioner, borgere mv. i komplicerede enkeltsager på social- og specialundervisningsområdet. VISO kan også bistå kommuner og borgere med udredning i specielle og komplicerede sager på socialområdet.

VISO's ydelser varetages af et landsdækkende netværk af specialister, der er ansat i kommunale, regionale og private tilbud. Det er også VISO's opgave at indsamle, udvikle og formidle viden på det sociale område med henblik på at understøtte opgaverne med specialrådgivning og udredning.

Revision af takstregler skal understøtte effektiv drift

Den enkelte kommune kan ikke drive tilbud til alle målgrupper. Derfor er der med kommunalreformen indført en markedslignende ramme, hvor kommunerne kan købe og sælge tilbud til hinanden eller købe tilbud hos regionerne og private leverandører. Markedet understøttes af regler om afregning på baggrund af omkostningsbaserede takster.

Takstfinansieringen understøtter en dynamik i udviklingen af tilbuddene på området. Driftsherren har således et incitament til at tilpasse og udvikle tilbuddet i forhold til behovene i kommunerne.

Evalueringen har imidlertid også vist, at markedet ikke altid fungerer efter hensigten. Taksterne sikrer således ikke i dag gennemsigtighed omkring pris og indhold,

hvilket gør det svært som køber at sammenligne de forskellige muligheder for tilbud til borgeren og vælge det mest effektive. Samtidig har driftsherrer altid mulighed for at finansiere underskud ved at hæve taksterne. Det betyder, at incitamentet til at drive tilbud effektivt og tilpasse kapacitet mindskes i de tilfælde, hvor driftsherren kun finansierer få af pladserne.

Regeringen ønsker et gennemsigtigt marked med et udbud af effektivt drevne tilbud.

Regeringen vil

- Revidere takstreglerne på det sociale område for at øge sammenligneligheden og incitamenterne til at drive tilbuddene effektivt.

Regeringen vil revidere de nuværende regler for beregning af takster på det sociale

område. Der skal fremover være fælles regler om beregning af takster for kommunale, regionale og private tilbud. Det vil give større sammenlignelighed.

Taksterne skal i højere grad fastsættes ved beskrivelse af grundydelse og ydelsesenheder eventuelt kombineret i "ydelsespakker". Det skaber øget gennemsigtighed og sammenlignelighed mellem tilbud, da beskrivelsen i højere grad end i dag afspejler, hvad der reelt købes og leveres.

Takstændringen skal samtidig forbedre incitamenterne til at drive tilbuddene effektivt og sikre en afdæmpet takstudvikling. Kommunale og regionale driftsherrer får således adgang til at beholde overskud på op til 5 pct. af budgettet lokalt. Samtidig kan underskud på 5 pct. af budgettet fremover ikke indregnes i taksten for tilbuddet.

4. Faglighed og effektivitet på miljøområdet

Kommunalreformen medførte en ny fordeling af opgaverne på natur- og miljøområdet. Kommunerne fik ansvaret for langt de fleste af opgaverne. Opgaver, som var særligt teknisk komplicerede, blev placeret i staten, mens opgaver med råstofplanlægning og jordforurening blev placeret i regionerne.

Evalueringen af kommunalreformen har vist, at der i årene efter reformen har været udfordringer for kommunerne med at løfte opgaverne. Men evalueringen har også vist, at de fleste af udfordringerne bedst håndteres inden for den nuværende opgavefordeling.

Der er således i de seneste år igangsat en række initiativer, jf. boks 4.1 og 4.2, hvis fulde effekter det endnu er for tidligt at vurdere.

Boks 4.1

Godkendelse og tilsyn af husdyrbrug

Kommunerne har haft udfordringer med at administrere den nye lovgivning for husdyrbrug. Sagsbehandlingen i kommunerne voksede i en periode, uden afviklingen af sagerne fulgte med i samme tempo.

Fra 2008 og frem er der iværksat tiltag for at nedbringe sagspakken og sagsbehandlingstiden i kommunerne. Sigtet er en klarere regulering og bedre værktøjer til sagsbehandlingen.

Boks 4.2

Vand- og naturplaner

Med aftalen om kommunernes økonomi for 2013 blev regeringen og KL enige om, at kommunerne i de kommende år skal styrke indsatsen i forhold til de beskyttede naturtyper og vandmiljøet. Der er nedsat en myndighedsgruppe, der følger udviklingen i vand- og naturindsatsen.

Regeringen og KL blev med aftalen enige om at afsætte 106 mio. kr. årligt til kommunernes vand- og naturindsats frem mod 2015.

Evalueringen har imidlertid også vist, at der inden for enkelte miljøopgaver ikke er en klar opgavefordeling mellem kommunerne og staten. Uklarhederne kan føre til tvister og dobbelt sagsbehandling.

Regeringens mål er en klar ansvarsfordeling samt bedst muligt kvalitet og en effektiv udnyttelse af ressourcerne på natur- og miljøområdet inden for de givne økonomiske rammer.

Regeringen vurderer derfor, at der er behov for at justere opgavesnittene vedrørende råstofindvinding og affaldsdeponeringsanlæg. Det skal understøtte øget faglighed og effektivitet i indsatsen.

Regeringen vil endvidere nedsætte et udvalg, som skal vurdere de relevante hensyn ved en eventuel vedligeholdelse af grundvandskortlægningen. Udvalget skal bl.a. vurdere, hvorvidt en eventuel kortlægning efter 2015 kan varetages af regionerne.

Godkendelser til råstofindvinding flyttes fra kommunerne til regionerne

Råstoffer som sand, grus, sten, tørv, ler og kalk er nødvendige for mange aktiviteter i samfundet såsom byggeri, anlæg og industriproduktion.

Opgaven med at kortlægge og planlægge indvinding af råstoffer ligger i dag i regionerne, mens det er kommunerne, som giver den konkrete tilladelse til at indvinde råstoffer.

Denne opgavefordeling er uhensigtsmæssig, bl.a. fordi grænsen mellem den regionale planlægningskompetence og den kommunale tilladelseskompetence kan være vanskelig at trække.

Samtidigt er der så få årlige ansøgninger om indvinding på landsplan, at kommunerne ikke har mulighed for at opbygge og sikre kompetencer på råstofområdet.

Regeringen vil samle kompetencen til at kortlægge, planlægge og udstede godkendelser i regionerne.

Regeringen vil

- Flytte kompetencen til at udstede godkendelser til råstofindvinding fra kommunerne til regionerne.

Samlingen af opgaverne vil betyde, at virksomhederne kun skal i kontakt med én myndighed, og vil medføre en klar ansvarsfordeling på området.

Flytningen skal samtidig øge kvaliteten i sagsbehandlingen, ved at flere sager behandles samme sted. Det vil også understøtte en mere ensartet og smidig sagsbehandling.

Idet kommunerne er myndighed for en stor del af de områder, der skal indgå i en vurdering efter råstofloven, vil kommunerne være en central høringspart, og der vil være behov for et tæt samarbejde mellem kommuner og regioner i sager om råstoffer.

Godkendelser af affaldsdeponeringsanlæg flyttes fra kommunerne til staten

Kompetencerne til at godkende og føre tilsyn med affaldsdeponeringsanlæg er i dag delt. Kommunerne er ansvarlige for at godkende nye affaldsdeponeringsanlæg og ændringer på affaldsdeponeringsanlæg, mens staten fører tilsyn med affaldsdeponeringsanlæggene.

Den delte myndighedskompetence er uhensigtsmæssig. Det skyldes for det første, at det kan være vanskeligt for kommu-

nerne at følge med i statens tilsynsaktiviteter og virksomhedernes egenkontrol.

For det andet kan der være uenighed mellem staten og en kommune i vurderingen af, om anlægsændringer og udvidelser på eksisterende anlæg udløser krav om kommunal tillægsgodkendelse.

For det tredje kan de kommunale sagsbehandlere have svært ved at opbygge og vedligeholde de særlige miljømæssige

kompetencer, som kræves i behandlingen af affaldsdeponeringsanlæg, da der kun findes ét til to affaldsdeponeringsanlæg pr. kommune.

Regeringen vil derfor samle opgaverne med affaldsdeponeringsanlæg i staten.

Regeringen vil

- Samle opgaverne med affaldsdeponeringsanlæg ved at flytte godkendelseskompetencen for affaldsdeponeringsanlæg fra kommunerne til staten.

Samlingen af sager i staten skal skabe en klar ansvarsfordeling, således tvister mel-

lem staten og kommuner kan undgås, og kommunerne vil ikke længere skulle godkende egne og fælleskommunale anlæg.

Samlingen vil også medføre større ensartethed og faglig bæredygtighed i behandlingen af sager. Sagsbehandlerne vil således opnå mere erfaring og rutine, når alle sager samles ét sted. Det vil samtidigt medføre en bedre ressourceudnyttelse, da kun én myndighed skal tilegne sig og vedligeholde viden på området.

For borgere og virksomheder vil samlingen betyde, at de fremover kun skal forholde sig til én miljømyndighed.

5. En resultatorienteret erhvervsudviklingsindsats

Med kommunalreformen skulle udviklingen af de lokale og regionale vækstbetingelser i hele landet styrkes. Målet var at skabe en mere sammenhængende og enkel struktur, som kunne sikre virksomhederne en hurtig og effektiv sagsbehandling i forhold til de spørgsmål og problemer, de støder på i deres dagligdag.

Kommunerne fik ansvaret for den lokale erhvervsfremme både i form af konkret information, vejledning og målrettede udviklingsaktiviteter. Regionerne fik med oprettelsen af de regionale vækstfora ansvaret for den regionale erhvervsudvikling. Staten skulle fortsat lægge de overordnede politiske linjer for vækstpolitikken.

Desuden fik regionerne til opgave at udarbejde regionale udviklingsplaner ("RUP"), der har til formål at fremme den samlede regionale udvikling på tværs af sektorer.

Med "Vækstplan.dk" har regeringen sat en ambitiøs dagsorden om at forbedre dansk erhvervslivs konkurrenceevne for igen at få gang i beskæftigelsen. Her er kommuner-

nes og regionernes indsats for erhvervsudvikling en vigtig del af den samlede indsats.

Evalueringen af kommunalreformen viser, at det langt hen ad vejen er lykkedes at indfri målet om en énstreget og mere sammenhængende indsats på erhvervsområdet. Kommunerne har samlet set styrket deres indsats på området siden 2007, dog med betydelige variationer. Vækstforas indsats har samtidig skabt en mere professionel erhvervsudviklingsindsats og et stærkere regionalt ejerskab.

Evalueringen har dog også peget på nogle udfordringer på området. Der er bl.a. behov for at styrke gennemslagskraften af indsatsen samt sikre, at midlerne på området anvendes mest effektivt med fokus på resultater. Det forudsætter bl.a. en styrket evalueringsindsats.

Regeringens mål er at sikre en sammenhængende og resultatorienteret udviklingsindsats for vækst, erhvervsudvikling og regional udvikling.

Ny regional vækst- og udviklingsstrategi

Regionerne skal i dag i den regionale udviklingsplan beskrive den ønskelige fremtidige udvikling for regionens byer, landdistrikter og udkantsområder. Evalueringen af kommunalreformen peger på, at den regionale udviklingsplan indholdsmæssigt har levet op til lovgivningen, men ikke har tilstrækkelig gennemslagskraft.

Regeringen vil

- Samle den regionale udviklingsplan og den regionale erhvervsudviklingsstrategi i én strategi.

Regeringen vil derfor samle den regionale udviklingsplan og den regionale erhvervsudviklingsstrategi i en ny regional vækst- og udviklingsstrategi.

Målet er i endnu højere grad at skabe fundamentet for en sammenhængende indsats for vækst og udvikling i regionerne. Strategien skal – som den regionale udviklingsplan og den regionale erhvervsudviklingsstrategi gør i dag – berøre en række emner af betydning for vækst og udvikling, herunder de regionale vækstvilkår, erhvervsudviklingsindsatsen, uddannelses- og beskæftigelsesindsatsen, infrastruktur,

udvikling i yderområder, samarbejde med nabolande om udviklingsmæssige emner samt kultur. Strategien kan derudover bl.a. adressere større byers betydning for væksten, klimatilpasning og kollektiv trafik mv.

Den nye strategi skal styrke ejerskabet i kommuner og regioner til arbejdet med vækst og udvikling. Kommunerne skal forholde sig til strategien i relevante kommunale strategier, herunder i erhvervsudviklingsindsatsen.

De regionale vækstfora udarbejder et udkast til strategi, som regionsrådet udbygger på relevante områder, som fx udvikling af uddannelsesområdet, kollektiv trafik, kultur etc. Det er vigtigt, at strategien bliver udarbejdet på et fælles evidensbaseret grundlag.

Den samlede strategi skal efter en offentlig høring færdiggøres og godkendes i regionsrådet. Strategien skal udarbejdes hvert fjerde år.

Den nye regionale vækst- og udviklingsstrategi indarbejdes i lov om erhvervsfremme.

Boks 5.1**Den regionale udviklingsplan og erhvervsudviklingsstrategien**

Den regionale udviklingsplan skal i dag på baggrund af en helhedsvurdering beskrive den ønskelige fremtidige udvikling for regionens byer, landdistrikter og udkantsområder – samt for natur og miljø, herunder rekreative formål, erhverv, inklusive turisme, beskæftigelse, uddannelse og kultur, på tværs af sektorområder. Den regionale udviklingsplan adskiller sig fra de øvrige plantyper ved, at den ikke er arealregulerende.

De regionale vækstfora skal i dag inden for de nationale erhvervs- og vækstpolitiske rammer udarbejde en *regional erhvervsudviklingsstrategi* for regionen. Erhvervsudviklingsstrategien skal tage udgangspunkt i områdets vækstvilkår og erhvervsmæssige styrker og svagheder, således der kan opstilles realistiske, men ambitiøse, målsætninger og indsatsområder. Strategien skal bl.a. have fokus på yderområderne.

Effektiv anvendelse af erhvervsudviklingsmidler

Det er vigtigt at få mest mulig gavn af de skattekrøner, der bruges på at skabe vækst og beskæftigelse. Dette gælder både for kommunernes, regionernes og statens indsats.

Regeringen vil

- Drøfte med kommunerne, at en større andel af midlerne til erhvervsudvikling anvendes direkte til erhvervsservice og -udvikling.
- Give Danmarks Vækstråd til opgave at fremme en ensartet evalueringspraksis.

I dag anvendes kun ca. 60 pct. af de kommunale midler på området til direkte erhvervsservice og erhvervsudviklingsaktiviteter. Resten går til politik- og strategiuudvikling, administrations- og organisationsudvikling mv. Regeringen vil drøfte

med KL, hvordan det kan sikres, at en større andel af midlerne anvendes direkte til erhvervsservice- og udvikling.

Samtidig peger evalueringen også på, at det fortsat er en udfordring at få et klart billede af resultaterne af vækstforaenes indsatser. Regeringen vil derfor give Danmarks Vækstråd til opgave at udarbejde en fælles ramme for evalueringen og sikre grundlaget for en stærk evalueringspraksis.

Det skal gøre det nemmere at sammenligne resultaterne på tværs af vækstfora og bygge videre på de opnåede erfaringer. Dette vil på sigt være med til at skabe et bedre grundlag for at prioritere, hvilke projekter der skal igangsættes, og det forventes dermed også at forøge effekten af midlerne.

Resultatorienterede regionale vækstpartnerskaber

De regionale vækstpartnerskaber, som regeringen indgår med de regionale vækstfora, har til formål at styrke sammenhængen mellem den nationale og den regionale indsats for vækst og erhvervsudvikling.

Regeringen vil

- Videreføre de regionale vækstpartnerskaber med de regionale vækstfora efter 2013.
- Fokuserer på at gøre vækstpartnerskaberne mere resultatorienterede.

Regeringen lægger vægt på, at de regionale vækstpartnerskaber bliver mere resultatorienterede. Det indebærer kortere og mere konkrete partnerskaber med fokus på fx

opfølgning på arbejdet i en række vækstteams.

Regeringen vil videreføre vækstpartnerskaberne efter 2013 og herved yderligere styrke sammenhængen mellem den nationale og den regionale indsats for vækst og erhvervsudvikling. Målet er at skabe synergi, og at de offentlige midler på området anvendes omkostningseffektivt og resultatorienteret.

Endvidere får Danmarks Vækstråd til opgave at følge op på vækstpartnerskaberne, herunder følge fremdriften i partnerskaberne og foreslå nye emner, der kan sættes fokus på.

Inddragelse af regioner på ungdomsuddannelsesområdet

Med de kommende års faldende ungdomsårgange er det vigtigt at sikre det rette udbud af ungdomsuddannelser i hele landet, så den samlede kapacitet udnyttes bedst muligt.

Evalueringen af kommunalreformen har peget på, at det i den forbindelse er relevant at inddrage regionernes viden i kapacitetsplanlægningen på området med henblik på at understøtte et tilstrækkeligt og varieret udbud i regionen.

Regeringen vil

- Præcisere, at regionerne skal inddrages ved beslutning om, at eksisterende uddannelsessteder nedlægges.

Regionsrådet har i dag til opgave at koordinere den samlede indsats i regionen for at sikre sammenhæng i udbuddet af ungdomsuddannelser, herunder den geografiske placering af udbuddet og kapaciteten på uddannelserne. Regionsrådets koordinering sker i samarbejde med de selvejende uddannelsesinstitutioner.

Regeringen vil præcisere over for institutionerne, at regionerne også skal inddrages af de uddannelsesansvarlige institutioner ved beslutning om, at eksisterende uddannelsessteder nedlægges.

6. Mere frihed i det regionale styre

Regionernes styreform, som blev indført med kommunalreformen, er det fleksible forretningsudvalgsstyre. Og det vurderes i evalueringen, at det er en generelt velfungerende styreform.

Samtidig er der i evalueringen identificeret nogle områder, hvor regionerne er undergivet uhensigtsmæssige begrænsninger i deres virke. Regeringens mål er at forenkle regionernes styreform samt øge regionernes mulighed for at indgå i samarbejder med den private sektor og udføre opgaver for andre offentlige myndigheder.

Regeringen vil

- Give regionerne mulighed for at nedsætte stående udvalg uden forudgående godkendelse fra økonomi- og indenrigsministeren og med mulighed for at yde vederlag inden for de eksisterende økonomiske rammer.
- Give regionerne adgang til at deltage i selskaber mv. på sundhedsområdet – såfremt de ikke indskrænker regionernes beføjelser – uden forudgående godkendelse af sundhedsministeren.
- Give regionerne samme muligheder som kommunerne for at udføre opgaver for andre offentlige myndigheder, som de kan løse selv.

Det fleksible forretningsudvalgsstyre indebærer i dag, at regionsrådet nedsætter et forretningsudvalg. Hvis regionerne vil ned-

sætte stående udvalg, kræver det en dispensation fra økonomi- og indenrigsministeren. Regeringen vil give regionerne adgang til fremover frit at nedsætte stående udvalg både med og uden del i den umiddelbare forvaltning af regionernes anliggender. Samtidig bortfalder bestemmelsen om, at der kun kan ydes vederlag til medlemmer af særlige udvalg, når disse har en midlertidig karakter.

Regionerne skal desuden have bedre muligheder for at indgå i samarbejder med andre aktører, såvel private som offentlige, og udføre opgaver for andre offentlige myndigheder.

Efter sundhedsloven kan et regionsråd med sundhedsministerens godkendelse indgå i samarbejder med offentlige myndigheder og private virksomheder om løsning af bestemte opgaver efter sundhedsloven. Regeringen vil lempe reglerne på området, således regionernes deltagelse i selskaber mv. omfattet af sundhedsloven, og som ikke indebærer indskrænkning i regionernes beføjelser, ikke længere kræver forudgående ministergodkendelse.

Efter lov nr. 548 om kommuners udførelse af opgaver for andre offentlige myndigheder og kommuners og regioners deltagelse i selskaber kan kommuner udføre opgaver for andre offentlige myndigheder, som kommunen kan løse for sig selv. Regeringen vil sidestille regionerne med kommunerne, således regionerne fremover får tilsvarende muligheder som kommunerne.

Bedre kvalitet og samarbejde

– Opfølgning på evaluering af kommunalreformen

2012/13 : 35

Henvendelse om udgivelsen kan i øvrigt ske til
Økonomi- og Indenrigsministeriet
Slotsholmsgade 10-12
1216 København K
Tlf. : 72 28 24 00

ISBN
978-87-92856-27-2

Elektronisk publikation
978-87-92856-28-9

Design af omslag
e-Types & India

Foto
Istockphoto

Tryk
Rosendahl Schultz Grafisk A/S

Web
Publikationen kan hentes på
www.oim.dk

